

С. А. ПОПОВ

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ВЕРИФІКАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Обґрунтовано методику проведення верифікаційного дослідження стосовно нових теоретико-методологічних напрацювань з державноуправлінської інноваційної діяльності, яка включає підготовчий етап і етапи отримання і опрацювання експертних оцінок, розробки узагальнених висновків. Методика реалізує опосередкований вид верифікаційного дослідження за використання методів індивідуальних експертних оцінок.

Ключові слова: методика, верифікація, дослідження, критерій, показник, принцип, метод, експерт, положення, оцінка, результат, інструмент.

It is proved a technique of carrying out verification research in relation to new results of teoretiko-methodological ensuring state and administrative innovative activity which includes a preparatory stage, stages of receiving and processing of expert estimates, development of generalizing conclusions. The technique realizes an indirect type of verification when using methods of individual expert estimates.

Key words: methodology, verification, research, criteria, indicators, position, principle, method, judge, score, result, tool.

Сучасні світові тенденції інноваційного розвитку системи державного управління (далі – СДУ), першочергові завдання реформування системи публічного управління (визначені Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”, Національними планами дій на 2011 – 2013 роки щодо виконання цієї Програми, а також Указом Президента України щодо сприяння розвитку громадянського суспільства) актуалізують необхідність удосконалення теоретико-методологічного забезпечення державноуправлінських нововведень на засадах належного врядування [4]. Поряд з цим постає питання про необхідність підтвердження істинності нових наукових напрацювань, зокрема отриманих під час проведення дисертаційних досліджень.

У логіці і методології наукового пізнання поняття “верифікація” (від лат. verificatio – доказ, підтвердження) трактується як процес установлення істинності наукових тверджень шляхом їх емпіричної перевірки. Первісно верифікацію застосовано у природничих науках, де її і нині широко використовують, а потім у філософії неопозитивізму, де вона набула статусу методологічного принципу. У науковому методі галузі знань “державне управління” принцип верифікації є одним з фундаментальних [2, с. 122, 3, с. 99], який, зокрема, реалізовано в

дисертаційних дослідженнях В. Башакатова [1, с. 116-125], С. Шубіна [5, с. 313–341]. Так, перший дослідник використав метод експертних оцінок (метод анкетування) для практичної верифікації отриманих у дисертаційній роботі теоретико-методологічних результатів щодо моделі демократичних змін в умовах транзитивної демократії, системних чинників демократизації країни. С. Шубін також здійснив верифікацію наукових даних, положень, пропозицій і висновків, які були отримані під час роботи над дисертацією також з використанням методу анкетування. Дослідник розробив чотириетапну методологічну модель проведення верифікаційного дослідження. Особливості предмету дослідження спонукають дослідників до розробки відповідної методики проведення верифікаційного дослідження.

Відомі прямі і опосередковані види верифікації. Використання першого виду в науці “державне управління” проблематично внаслідок слабкості структурування (або відсутності такої можливості) та складності побудови і функціонування об’єктів дослідження, необхідності розробки спеціалізованого інструментарію для верифікації, значних витрат на її проведення, ризикованості її наслідків, іншого [3, с. 99].

Щодо державноуправлінської інноваційної діяльності (далі – ДУІД), то цей об’єкт дослідження є ще більш ускладненим для верифікації таким:

- протиріччями, які викликані одночасним здійсненням інноваційної діяльності на фоні традиційного функціонування СДУ, а також складністю управління нововведеннями;

- підвищеним рівнем впливу більш широкого різноманіття невизначеностей зовнішнього (зумовлених політичними, організаційно-правовими, економічними та іншими чинниками, складністю нововведень, ступенем їх сприйнятливості впроваджувачами, здатністю їх пристосовуватися до СДУ, а також до предметного поля їх застосування) і внутрішнього (зокрема, зумовлених ступенем інноваційної готовності суб’єктів СДУ, їх спроможністю адаптуватися до нововведень) характерів, які посилюють ризикованість наслідків прямого виду верифікації;

- розширеною потребою в інноваційних ресурсах зовнішнього і внутрішнього характерів, відповідної якості і обсягу тощо.

Зазначені обмеження суттєво ускладнюють (або унеможливають) застосування прямого експериментального підтвердження істинності нових теоретичних напрацювань за інноваційною проблематикою та зумовлюють необхідність обрання опосередкованого виду верифікації.

Мета даної статті полягає в обґрунтуванні методики проведення верифікаційного дослідження опосередкованого виду з метою підтвердження правильності нових напрацювань автора з теоретико-методологічного забезпечення ДУІД.

Методику опосередкованої верифікації нових теоретико-методологічних напрацювань з ДУІД можна представити наступними етапами: підготовчим, отримання і опрацювання експертних оцінок, розробки узагальнених висновків (табл. 1).

Методика проведення верифікації

№	Етапи методики	Характеристика етапів
1	Підготовчий	– формулювання головної мети та критеріїв верифікації; – вибір методу проведення верифікації; – обґрунтування інструментарію для верифікації; – вибір показників оцінок верифікації; – обрання суб'єктів середовища верифікації
2	Отримання і опрацювання експертних оцінок	– отримання експертних оцінок верифікації за обраним інструментарієм; – опрацювання експертних оцінок
3	Розробка узагальнених висновків	– узагальнення експертних оцінок; – розробка висновків щодо верифікації отриманих результатів

Підготовчий етап. Головною метою цього виду верифікаційного дослідження є підтвердження істинності (правильності) нових наукових результатів з теоретико-методологічного забезпечення ДУІД. У даному разі розробка методики верифікації має відповідати таким основним критеріям:

- методи мають бути конкретними і доступними для практичного проведення опосередкованої верифікації, а також прийнятними для забезпечення надійності і достовірності оцінок;

- інструментарій має бути посильним за трудомісткістю та доступним у застосуванні і, водночас, віддзеркалювати як первинні (базові) ідеї, використані в дослідженні теоретико-методологічного забезпечення ДУІД, так і нові принципово важливі теоретичні напрацювання без надлишкової їх деталізації;

- показники мають бути як якісними, так і кількісними, а також конкретними і прозорими для розуміння, прийнятними для вимірювання та забезпечувати надійне і достовірне підтвердження істинності нових наукових тверджень;

- середовище верифікації має максимально охоплювати суб'єкти, які найбільш наближені до теорії і практики державно-управлінської інноваційної діяльності.

У державному управлінні використовують здебільшого такі методи проведення опосередкованої верифікації емпіричних досліджень: методи індивідуальних та колективних експертних оцінок [3, с. 320-321]. Останні (методи наукової комісії, мозкової атаки, Делфі, інші) у використанні є більш ускладненими, витратними за ресурсами, зокрема в часі. Хоча їх перевагою вважається більш висока надійність групової думки, ніж індивідуальної.

Найбільш поширеними, доступними і прийнятними для реалізації опосередкованого виду верифікації є методи індивідуальних експертних оцінок (методи інтерв'ю, експертного опитування, фокус-груп, анкетування, тестування, інші) як такі, що забезпечать: незалежність формування експертних оцінок верифікації якісного і кількісного характеру; зменшення впливу конформізму і кон'юнктурності на результати експертних оцінок; попередню, більш спрощену формалізацію процедур верифікації [3, с. 322–323]. Поміж зазначених методів найбільш застосованими є методи анкетування, інтерв'ю і аналітичної експертизи, які дозволяють для випадку пілотної верифікації отримати достатньо достовірні незалежні оцінки експертів з підтвердження істинності (правильності) нових теоретичних напрацювань. Окрім того, перший, при правильній побудові анкети спростить процедуру отримання і обробки верифікаційних оцінок, вироблення узагальнених висновків за рахунок попереднього чіткого структурування питань, переважно закритого характеру.

Більш розширене висловлення міркувань експертів та вищу достовірність їх оцінок забезпечує метод інтерв'ю: під час бесіди експерти виявляють думки за попередньо окресленим колом відкритих, закритих і напівзакритих питань інтерв'юера [Там же, с. 323 – 325]. Цей метод, порівняно з першим, є більш ускладненим, але доступним у реалізації. Найбільш поглиблені і надійні верифікаційні оцінки незалежного характеру можна отримати шляхом використання методу аналітичної експертизи. Проте його недоліком є значно вищі трудомісткість та обсяг витрат часу на опрацювання запропонованих гіпотез і тверджень, оскільки в експерта виникає потреба не тільки у поглибленій аналітичній праці з матеріалами верифікації, а й осучасненні власних знань за інноваційною проблематикою в державному управлінні; розробки підсумкової аналітичної записки з витраченням певного обсягу робочого часу, що додатково ускладнює застосування цього методу.

Можливі й інші труднощі при використанні зазначених методів, наприклад, пов'язаних з неоднозначністю трактування різними експертами одних і тих же понять, дотриманням ними інших поглядів за надання переваги науковим напрацюванням інших дослідників; потребою володіння інтерв'юером прийомами ведення інтерв'ю та створення передумов для відвертого висловлення експертом своїх думок, а також дотримання певної логіки у формулюванні запитань і завдань експертам та послідовності їх обговорення тощо.

Спираючись на зазначений вище аналіз, більш доцільними для пілотної верифікації за предметом даного дослідження можна вважати методи анкетування і інтерв'ю як такі, що мають достатнє теоретико-методичне забезпечення, добре апробовані на практиці та доступні для виявлення експертних верифікаційних оцінок, невитратні; забезпечують достатню надійність і достовірність експертних оцінок. У разі виникнення дискусійних питань можуть бути застосовані й інші методи емпіричних досліджень для проведення більш поглибленого верифікаційного дослідження.

Щодо побудови інструментарію (анкети і інтерв'ю) верифікаційного дослідження, то з огляду на попередньо визначені критерії і предмет даного дослідження необхідно:

- чітко, логічно і узагальнено структурувати проблемні аспекти ДУД, використанні первинні ідеї та нові теоретичні напрацювання, що підлягають верифікації. До актуальних проблем і первинних ідей слід віднести ті, що витікають з аналізу сучасного стану досліджень державно-управлінських нововведень, а саме: світові та вітчизняні тенденції інноваційного розвитку державного управління; поняття “державно-управлінські нововведення”; предметне поле та найбільш визнанні види сучасних державно-управлінських нововведень; проблемні питання ДУД та її теоретико-методологічного забезпечення. Нові теоретико-методологічні напрацювання потрібно розглянути через призму: системно-діяльнісного підходу до ДУД, закономірності і принципи масштабного впровадження інновацій, а також особливості їх класифікації, інноваційного процесу, стратегічного управління масштабними нововведеннями та систематизацію основних факторів опору якісним змінам;

- обрати необтяжливу за трудомісткістю кількість (до 12–15) закритих і відкритих питань, які б узагальнено охарактеризували первинні ідеї та принципово важливі нові теоретичні положення;

- формулювання питань має бути доступним і прозорим для сприйняття та вдумливого їх опрацювання експертами у короткий термін часу. Надавати можливість коротко висловлювати думку експерта у закритих питаннях.

Щодо показників верифікаційного оцінювання, то в загальному випадку вони мають віддзеркалювати такі ступені:

- актуальності, теоретичної важливості і практичної значимості нових теоретико-методологічних положень, доцільності їх використання у навчальному процесі, підвищенні кваліфікації кадрів, підготовці аспірантів;

- правильності, достовірності, новизни і достатності нових напрацювань;

- успішності впровадження державно-управлінських нововведень, розвиненості державно-управлінської інноваційної діяльності, іншого.

У даному дослідженні обрано якісні і кількісні показники для закритих та відкритих питань, а саме:

- п'ятибальну шкалу для оцінювання ступеня важливості завдань у даному дослідженні та отриманих результатів: 5 означає “найбільш важлива”, 4 – “достатньо важлива”, 3 – “більш-менш важлива”, 2 “мало важлива”, 1 – “неважлива”;

- чотирибальну шкалу для оцінювання ступеня – актуальності інноваційного оновлення системи державного управління (4 – “дуже актуально”, 3 – “достатньо актуально”, 2 – “мало актуально”, 1 – “не актуально”); його успішності для сьогодення України (4 – “дуже успішне”; 3 – “достатньо успішне”, 2 – “мало успішне”, 1 – “невдале”); розвиненості теоретико-методологічного забезпечення державноуправлінської

інноваційної діяльності нині (4 – “високо розвинене”, 3 – “достатньо розвинене”, 2 – “мало розвинене”, 1 – “не розвинене”);

– трьох бальну шкалу (3 – “так”, 2 – “ні”, 1 – “вагаюсь відповісти”) для оцінювання ступеня – теоретичної значимості отриманого теоретичного результату для розвитку теоретико-методологічного забезпечення; практичної значимості отриманого результату для інноваційного розвитку СДУ; доцільності використання отриманого теоретичного результату в навчальному процесі з підготовки аспірантів, магістрів державного управління та підвищення кваліфікації службовців органів публічної влади;

– залежно від необхідності надати можливість експерту висловити свою думку також і за закритими питаннями.

Щодо середовища верифікаційного оцінювання, то в загальному випадку його суб'єктами-експертами можуть бути державні службовці, слухачі та аспіранти Національної академії державного управління при Президентіві України та її регіональних інститутів, які мають теоретичну підготовку та практичний досвід з питань реформування СДУ. До верифікації результатів досліджень обов'язково необхідно залучити в якості компетентних експертів науковців, праці яких найбільш дотичні до державноуправлінської інноваційної проблематики, зокрема:

– д.держ.упр., професорів В. Бакуменко, В. Дзюндзюка, Д. Карамішева, М. Лахижу, Л. Приходченко, Т. Пахомову, д.держ.упр., доцентів С. Кравченко, О. Орлова і В. Толкованова, к.держ.упр., доцентів А. Кузнецова і О. Федорчак як таких, що безпосередньо мають поглиблені теоретико-методологічні напрацювання з ДУІД;

– д.держ.упр., професора Т. Безверхнюк, к.т.н., доцента С. Білорусова, к.держ.упр., доцента О. Голинську, к.і.н. Т. Пашиніну як таких, що мають ґрунтовні теоретичні розробки та практичний досвід з питань впровадження державно-управлінських нововведень.

Щодо етапу отримання і опрацювання експертних оцінок, то проведення анкетування та інтерв'ю можливо як за безпосереднього опитування або спілкування, так і в телефонному режимі або через застосування сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, Інтернет – засобів: у режимі форуму, відео конференції тощо.

Для обробки анкет доцільно застосувати програмний продукт SPSS, який надає можливість опрацювати значний масив інформації за сукупністю параметрів. Ураховуючи складність матеріалу, що підлягає верифікації через застосування інтерв'ю, доцільно попередньо ознайомити експертів з його змістом, а за їх готовності провести бесіду. Її результати задокументувати на електронному і паперовому носіях.

У міру отримання верифікаційних інтерв'ю-оцінок їх аналітично опрацювати по кожному експерту шляхом фіксації, аналізу і порівняння їх суджень для формування узагальнених експертно-аналітичних висновків. Для зручності опрацювання матеріалів верифікації та наочного їх представлення використати зведену таблицю результатів (табл. 2).

Щодо останнього етапу методики, то результати верифікації формулюються у формі узагальнених висновків, де висвітлюється:

– ступінь досягнення головної мети верифікації як форми діагностування (доведення, підтвердження) правильності нових наукових положень з теоретико-методологічного забезпечення ДУІД;

– ступінь відповідності проведеного верифікаційного дослідження попередньо визначеним до нього критеріям;

Таблиця 2

Зведені результати верифікації

Структурування матеріалу верифікації	Експертні оцінки			Узагальнені оцінки
	Експерт І	...	Експерт К	
1. Вихідні положення: 1.1 Актуальність досліджень; 1.2 Проблемні питання; 1.3 Базові вихідні ідеї, інше		...		Висновки за результатами верифікації вихідних положень
2. Нові напрацювання: 2.1 - - - - - 2.к- - - - -		...		Висновки за наслідками верифікації нових напрацювань

– узагальнений синтез найважливіших результатів експертних оцінок, де наводиться розгорнута аргументація, в якій мірі отримані теоретичні положення достатньо підтвердилися та за допомогою яких міркувань, уточнень, логічних аргументів і доказів експертів їх доведено;

– теоретичні та практичні рекомендації щодо подальшого використання висновків.

Для підтвердження нових теоретико-методологічних напрацювань з державноуправлінської інноваційної діяльності пропонується здійснити за використання опосередкованого виду верифікації за методикою, яка включає підготовчий етап та етапи отримання і опрацювання експертних оцінок, а також розробки узагальнених висновків.

Перший етап започатковується з формулювання головної мети дослідження і критеріїв щодо його проведення, обґрунтування методу верифікації, інструментарію та показників верифікаційного дослідження, обрання середовища суб'єктів його проведення. В якості методу верифікації обрано методи анкетування та інтерв'ю, сформульовано вимоги до розробки інструментарію, що реалізують ці методи. Обрано якісні та кількісні показники для верифікаційного оцінювання. В якості експертів пропонується залучити державних службовців, слухачів та аспірантів Національної академії державного управління при Президентові України і її регіональних інститутів, а також науковців, праці яких найбільш дотичні до державно-управлінської інноваційної проблематики. Для отримання та опрацювання результатів досліджень пропонується використати традиційні способи і засоби, а також сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології, що

дозволяють у дистанційному режимі отримати експертні оцінки та їх фіксацію (документування).

Окрім того, розроблено вимоги до формування узагальнених висновків, за якими в них має бути висвітлено:

- ступінь досягнення головної мети верифікаційного дослідження та його відповідність попередньо розробленим критеріям;

- усебічну аргументацію правильності використаних теоретичних положень та нових напрацювань на підставі логічних міркувань і доказів експертів;

- теоретичні та практичні рекомендації щодо подальшого використання висновків.

У подальшому необхідно провести експериментальну апробацію запропонованої методики верифікаційного дослідження по кожному з її етапів, особливо щодо обрання відповідних показників експертного оцінювання.

Література:

1. *Попов С. А.* Найбільш поширені види державно-управлінських нововведень на засадах належного врядування: світовий та вітчизняний досвід / С. А. Попов // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ; [голов. ред. М. М. Іжа]. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 2 (54). – С.147–152.

2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Т. 2 : Методологія державного управління. – К. : НАДУ, 2011. – 692 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2007. – 1736 с.

4. *Башкатов В. М.* Механізми державного управління демократичними змінами в Україні : дис. ... к.держ.упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / В. М. Башкатов. – Одеса, 2012.

5. *Шубін С. П.* Теоретико-методологічні засади впровадження політичного маркетингу в державному управлінні України : дис. ... д.держ.упр. : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління” / С. П. Шубін. – Х., 2012 р.

Надійшла до редколегії 24.12.2013 р.